

Alla för hvarandra.

TJÄNARINNE- BLADET

UTGIFVET AF STOCKHOLMS TJÄNARINNEFÖRENING.

Prenumeration kan ske å Tjänarinneföreningens exp., Greffuregatan 20 C. Pris för helt år 40 öre. Lösnummer 10 öre.

JUL.

När julkvällens klocka klingar långt hän öfver frusen sjö på skimrande hvita vingar, hvita som nyfallen snö, han kommer i kläder sida julens ängel som förr att lysa med blickar blida välsignelse öfver din dörr.

Och om det hårdnat ditt sinne, som böjts under årens gång, det vaknar lätt vid ett minne af julens vackraste sång. Du glömmet striderna tunga, du lyssnar till hymnens ljud — ur höjden änglarna sjunga: Ära, ära vare Gud!

Så sakta flingorna dala som hvita stjärnor ur sky, och barndomsminnena tala och tvinga skuggorna fly. Den tända granen nu strålar som en gång för barnets blick, där snabbt efter ystra fålar din julfärd till kyrkan gick . . .

Men när du rosorna virar kring bräddad, gyllne pokal och julen jublande firar i hemmets festlysta sal — tänk att en usling du vore, ägde ej hem eller hård, illa i julnatten fore på enslig, villande färd.

Gif då åt ängeln, den blida, älskad från barndomens förr, gåfvor till dem hvilka lida, julljus till fattigmans dörr! Flingor från höjden sväfva — stjärnorna ha dem kysst — öfver ditt tak de väfva snötäcket mjukt och tyst . . .

Daniel Fallström.

Julen genom seklerna.

Tiderna igenom har julen firats af olika anledningar hos skilda folk sedan långt före kristendomens införande. Människorna behöfva denna hvilopunkt i vintermörkret. Midt i den nordiska vinterns hvardagsknog och gråkalla halfdunkel kommer julen med ljus, glädje, hvila och värmande människovänlighet. Det stökas i och fejas i hvarje hem, stort eller litet, och ofrefnaden under stöket ger mera helgkänsla efteråt. Julens förmåga att väcka äfven ett hårdt slumrande renlighets-sinne, kan mätas af följande yttrande af en inte alltför vattenkär person: »jag har för princip att bada hvar jul, vare sig jag behöfver det eller inte».

De flesta gamla folk firade någon gång mellan 17 och 24 dec. naturens återuppvaknande och ljusets seger öfver mörkret. Judarnes högtid kallades tempelinviigningsfest, romarnes saturnalia, grekernas kronia och nordbornas midvintersblot.

Saturnalia var en fornromersk folkfest som hölls mellan 17 och 23 december och ägnades åt fruktbarhetens gud Saturnus till erinring af naturens uppvaknande ur vinterns mörker. Allmänt jubel och glädje skulle därför råda under denna fest. Slafvarne hade sin frihet och betraktades som sina husbönders likar. All fiendskap och alla straff skulle hvila, skänker växlades, muntra lag ägde rum. Hela folket hängaf sig åt uppsluppen fröjd och lustighet.

Grekernas kronia motsvarade romarnes saturnalia och har sitt namn af Kronos,

som enligt sagan ansågs herska öfver världen under en tidrymd då en »gyllene ålder» rådde, i hvilken människorna, fria från sjukdomar och lidanden, lefde i fredlig samdrägt och jorden utan odling bar rika skördar.

Våra förfäders julblot (jolablot) firades för att nedkalla gudarnes välsignelse öfver den groende grödan. Att Jesu födelse inträffade vid tiden för julblotet, underlättade mycket kristendomens införande.

En mängd af de plägseder som voro förbundna med dessa urgamlas fester gick upp i den kristna högtiden och kunna ännu återföras till sin gamla källa. Bruket att doppa på julaften, hvarför den också kallas »dopparedagen», är en kvarleva från de gamla offergästabuden. Julskinkan härstammar i rätt nedstigande led från guden Freys julgalt. Julljusen, staffansången, en myckenhet julsrock och julekar äro rena lämningar från den förkristna tiden. Julklappar, »julkusar», »nissar» och »nassar» likaså. Julgranen är däremot vida yngre och torde, hvad Norden beträffar, ej vara äldre än något öfver 100 år. Ordet jul är af omtvistadt ursprung, men den vanligaste förklaringen är att det kommer från vintersolståndets symbol — ett hjul.

Den verkliga tidpunkten för Jesu födelse hafva hvarken de heliga skrifterna eller traditionen bevarat. I midten af 4:de århundradet började den västerländska kyrkan fira 25 december såsom dagen för Jesu ankomst till jorden. Det var en särskildt djup tanke som låg till grund för valet af denna dag. I det jordiska ljusets återvändande såg man nämligen en symbol af det för världen uppgångna andliga ljuset. Och änglasången på julnatten: »Ära vare Gud i höjden, frid på jorden och människorna en god vilja» är ett af kristendomens vackraste bud till människorna.

Julen är en försoningens, förbrödringens, fridens, barnaglädjens, den goda viljans fest. Man ger med varm hand, man söker sprida trefnad och välvilja, man önskar alla man träffar »god jul». De klinga så vänligt dessa två små ord — de liksom knyta människorna samman till en stor brödraring.

Ett julminne.

Det var dagen före julaftonen. Allt var lif och lust, och själf var jag i den gladaste sinnesstämning, då jag på morgonen traskade ned till centralen. Jag var stadd på resa till Jämtland, för att därstädes tillbringa julen i Margreta Hedes hem, en väninna sedan skoltiden, och med förtjusning emotsåg jag detta lilla afbrott i min annars så enformiga tillvaro.

Jag hade en lång väg att färdas, ty tåget skulle inte ankomma till X station förrän vid sjutiden på kvällen, och sedan återstod det en dryg mil att fara efter häst innan jag kom fram till »Solhems» landtegendom. Jag tog fram en bok för att om möjligt kunna döda tiden med läsning, ty ovan som jag var vid att resa utan sällskap, fruktade jag, att den långa ensamheten i annat fall skulle komma jämnmodet att svika. Dessa farnågor jagades dock snart på flykten, ty så småningom fylldes kupén af en skara unga flickor, hvilka med sitt muntra prat och skrat äfven lockade mig in i samtalet. Bland dessa var det särskildt en, som fängslade min uppmärksamhet redan då hon inträdde i kupén. Hon såg nästan ut som en vandrande klädstand tack vare alla reseffekter, som hon medförde och med anledning däraf kom jag att upplefva en liten händelse, som jag troligen skall minnas ganska länge. Saken var den att flickan och jag skulle stiga utaf vid samma station, hvarför jag åtog mig att hjälpa till med hennes besvärliga bagage, hvilken handräckning hon mottog med tacksamhet. Dagen gick fortare än jag kunnat tänka mig, och när klockan fattades några minuter i den tid tåget borde vara framme gjorde vi oss beredda att samla ihop vårt pick och pack. Ut i korridorn stod en ovanligt tjock herre, som så godt som stängde passagen för oss, men här fanns ju ingen annan utväg, vi måste komma förbi honom. Om blott inte alla dessa reseffekter varit, men dem kunde vi ju inte lämna; här var bara att gå rakt på och med ett »ursäkt» närmade vi oss honom, för att om möjligt kunna förstå honom att sätta litet åt sidan. O ve och fasa! Nog klämde han sig så tätt intill väggen, som han någonsin kunde, men hans stora mage ville dock inte röra sig ur fläcken. Jag, olycksfägel, skulle gå före och bana väg, och just som jag trängde mig fram på den »smala vägen» fastnade jag med en paraplykrycka uti hans kläder, hvarigenom han fick en uppsyn, som en ilsken tjuv och jag bara väntade att han skulle lyfta mig på hornen och kasta mig af tåget, men så när gången var han ändå inte. Vi stodo nu på plattformen och väntade att tåget skulle stanna. I samma ögonblick kom en konduktör och vi sade i förbigående: »Tåget stannar ju nu vid X station, eller hur?» — »Nej, det dröjer ännu en half timme innan vi äro där», svarade han och gick vidare. Jag riktigt kände huru lång jag blef i ansiktet, efter att hafva fått en sådan upplysning.

Det var just trefligt. Skulle vi nu stå därute en hel halftimme och kanske för-

kyla oss, — nej, då var det väl ändå bättre att taga saken kallt och återvända samma väg vi kommit. Den tjocke herren stod fortfarande kvar på samma ställe, då vi återkommo, och tycktes anstränga sig mera denna gång, när vi anhöll om att få komma fö. bi. Skulle händelsen göra, att vi träffas någon gång i samma smala korridor, hoppas jag att han till dess genomgått någon slags kur, för att blifva utaf med sin alltför öfverflödiga kroppens.

Ja, som konduktören sade, efter en halftimmes resa voro vi framme, och då hade vi, som väl var, redan blifvit kvitt den besvärliga reskamraten.

Skjutsen stod och väntade. En lång, smärt man, Margretas bror, kom mig till mötes och berättade genast, att jag var mycket efterlängtat af hans syster, och för honom själf var det ett stort nöje, att få förnya den blott alltför kortvariga bekantskapen från hans sista Stockholmsbesök.

Vägen förde genom en stor skog. På bägge sidor låg snön i stora drifvor, liksom vallar, hvilka bildats af plogen. Naturen är härlig i Jämtland, och denna kväll tycktes den riktigt hafva klädt sig i festskrud. Vi foro genom ett snölandskap, hvars like jag aldrig skådat och jag glömdes nästan bort, att min reskamrat gjorde »ansträngningar att få ett samtal i gång. Plötsligt glesnade skogen och framför oss låg en liten sjö. Jag blef tillfrågad om jag var rädd för att fara öfver sjön — den brukade användas som genväg vintertiden — om så var kunde vi fortsätta skogsvägen, fast vi därigenom skulle komma hem betydligt mycket senare. Jag beslutade mig genast för isfärden och snart bar det af i hvinande fart. Tusentals järnor tindrade på det mörka fastet, och där vinden sopat isen fri från snö, speglade månen sig i den blanka ytan. Nu skymtade den mörka skogen oss åter till mötes. De snöböljda granarna kastade långa, hemska skuggor, och jag började nästan tycka, att det var kuligt. Jag kände mig också trött och langade till vila, hvarför jag frågade om vi inte snart voro framme. »Jo, nu är det bara en liten bit kvar», fick jag till svar. Och när skogen denna gång glesnade, sågo vi jus lysa från en herrgårdslänkande byggnad helt nära. Det var »Solhem». V körde in på den stora gården, där vi allra först valkomnades af en Newfoundlandshunds högljudda skall. Strax därpå låg jag i Margretas armar, och hon gaf på det mest rörande sätt sin glädje tillkänna. Patron Hede och hans fru stodo i hallen och hälsade mig valkommen under det att deras son hjälpte mig af med ytterplaggen. Jag skulle bo i Margretas rum, och det hade jag naturligtvis ingenting emot. Innan vi dock gingo till hvilå måste vi tänka på kvällsvarden, som redan stod och väntade i salen. Jag riktigt skämdes öfver min »glupskhet», men jag kunde hafva rättighet till att vara hungrig, som egentligen inte förtärt något ordentligt på hela dagen. Efter att hafva önskat »god natt» skildes vi från den öfriga familjen och gingo upp igen. Först nu gaf jag mig tid till att närmare se mig omkring i Margretas rum. Allting var så natt och

trefligt ordnat. Man riktigt såg huru hemtrefnaden bredde ut sin famn för att hälsa julen välkommen. En brasa kastade ett fladdrande sken öfver de hvita möblerna i rummet så att man nästan kunde inbilla sig att små andeväsen förirrat sig in i vår fredliga bostad. Vi sogo oss båda ned framför elden under det vi pratade om gamla minnen från kamratåren, om våra nuvarande intressen och förhållanden, och till sist kommo vi in på öfverraskningar och hemligheter för morgondagen, så att innan vi kommo till ro var det redan midnatt.

* * *

När jag vaknade nästa morgon, upptäckte jag en liten ängaläk varelse, som satt på min sängkant och betraktade mig. Yrvaken, som jag var, visste jag knappt om det var Margreta eller en julängel, men det fick jag snart klart för mig, ty i nästa ögonblick såg Margreta armarna om min hals och gaf mig morgonkyssen.

»Tank, i dag är det »doppardagen», sade hon, »och du är hos oss, Ejvor. Du kan inte ana, huru roligt det är att få rå om dig.»

— »Min kära, lilla vän, det är ändå roligare för mig, att veta mig vara välkommen hos dig och de dina. Många skulle tycka, att det vore besvärligt och onödigt att upplåta sitt hem för gäster midt under julhelgen. Därför känner jag mig så mycket mer tacksam mot dina föräldrar, som vilja skanka julglädje åt en stackars ensam flicka, som jag.

Vi inträdde i salen, just som gongongen kallade till frukost. Medan maten inbars såg jag mig omkring i rummet. Det var ordnat i allmoges stil: vaggfäsa bänkar, målade i blågrönt med röda och hvita blommar, på ena långväggen en öppen spis, i ett hörn en gammal taffel, i ett annat en spinnrock, som troligen mera användes som prydnad än till flitigt nyttjande.

Måltiden var slutad och vi buro in julgranen. Den kära, gamla vännen från barndomsdagar. Den var snart klädd — en stor svensk flagga högst upp i toppen, här och där bomsu på grenarne, en massa hvita ljus och så ett skimrande nat af silfvertråd, som omslöt det hela — så såg den ut. Ack, hvad den granen var vakker! Kanske var det hälsningar från Norrlands skogar, som gjorde att den för mina ögon tedde sig vackrare än någonsin förr.

Fore middagen gingo vi till vårt rum igen. Denna gång bommade vi igen dörren inifrån, så att inga obehöriga skulle komma in — och i ett nu såg hela rummet ut som ett »Jerusalems förstorelse». Gärderobdörrar och byrålädor öppnades på vid gävel och så staplades alla öfverraskningarna upp på bord och stolar, under det att vi själfva gräde ned oss bland omslagspapper, som låg utstrodt på golvet. Nu sattes arbetet i gång. Vi lågo framstupa på »alla fyra» och lackade de mest vidunderliga paket. Sedan diktares vers, med eller utan rim, det gjorde detsamma, bara det fanns någon reson uti. Ja, det hander nog att den också uteblef ibland. Änduligen voro vi färdiga och vi traskade ut ned med våra »klappar» — Margretas hade jag ännu inte lackat in —

för att lägga dem i julkappskorgen tillsammans med de andra.

Det var nu tid att »doppa i grytan». Vi åro i köket, där ett långt bord stod dukat. »Far» tog plats i högsätet. Han skar för af julsinkan, korffen och salta köttet. »Mor» satte sig till höger om honom och skar brödet. Kring nedre ändan af bordet suto drängar och pigor församlade. De hade i uppdrag att se till att inte ölet tog slut i »stånkan», som skulle gå laget rundt. »Far» sade ett ord till mig, som jag först inte riktigt hörde, men då han nästa gång uttalade samma ord, nämligen »Permata», hade jag, tack vare min bordsgrannes hjälp, reda på hur jag skulle säga och nu frågade jag genast: »Hvad vill du?» och han svarade: »Jag vill dricka», på hvilket jag gaf honom mitt medgifvande genom att säga: »Drick då!» Återigen ljöd: »Permata» och jag frågade: »Hvad vill du?» »Jag har druckit» svarades det från högsätet, och nu sufflerade åter min hjälpsamme granne: »Hur smakar det?» »Känn på!»

Trästånkan aftorkades med en liten serviett. Jag förde den till mina läppar, för att dricka, men hajlades plötsligt af ett: »Stopp, stopp!» åtföljdt af muntra skratte salfvor. Men hur var det jag skulle säga nu då? »Permata», ja, så hette det ju och så fortsatte man att fråga och svara under det stånkan gick vidare. Den städiga måltiden afslutades med en lätt dessert, bestående af sandbakelser och sylt; sedan var doppmiddagen undanstökad.

Nu skyndade jag upp på vårt rum, för att i min stilla ensamhet göra Margretas julkapp i ordning. Jag kunde ju inte lacka in den när hon själf var i närheten, men nu var det ett lämpligt tillfälle för mig, då hon var upptagen på annat håll. När jag var som ifrigast sysselsatt därmed knackade någon på dörren, och på mitt: »Hvem är det?» frågade en välbekant röst om han inte fick hålla fröken Ejvor sällskap, eftersom syster Margreta måste hjälpa till med att ordna litet därnere i salen. Jag var tacksam för detta sällskap, ty just nu behöfde jag någon, som hade anlag för att dikta vers, och sålunda kunde hitta på något riktigt roligt, hänsyftande både på paketets innehåll och på adressaten.

Om en stund kungjordes det att vi skulle dela ut julkapparna. Par om par gingo vi in i salen, med »far» och »mor» i spetsen, vi ungdomar följde dem hack i häl, och sedan kom tjänstepersonalen. Granen stod tänd och bredvid den hade julkappskorgen fått sin plats. »Far» satte sig i korgstolen, som var framsatt för hans räkning. Sedan han last en julpäls, sjöng »mor» och Margreta ett par vackra bitar, och under tiden »mojade» vi oss med allehanda godsaker, som »mor» delat ut i julkägarna.

Snart kommo paketen dansande. »Far» läste upp, hvad som stod skrifvet utanpå dem: »Om du under kronan stannar, akta dig för närmsta granne». Ett paket adresserat till mig. Jag hade fått en mistelkvis. Gifvaren gaf sig visserligen inte till känna, men jag anade dock hvem han var. Jag fick en massa andra småsaker också, men ingen bland dem störde

min sinnesro så, som misteln hade gjort. Jag förstod alltför väl att det låg allvar under skämtet, men för att icke visa hvad jag kände, hängde jag upp den lilla kvisten under kronan i taket, för att därigenom bortvända misstankar.

Julkapparna voro utdelade. Vi skulle nu äta lutfisk och gröt. »Det skall bli roligt att se, hvem som får bönan» menade »far». »Ja, om vi skulle försöka gissa, hvem som blir den lyckliga» inföll Margreta, i det hon ifrigt började söka i sin tallrik efter den dyrbara skatten. »Ack, kära Margreta, bekymra dig inte öfver den saken», sade hennes bror, »jag har fått den». — »Har du fått den? Hvad kall du med den att göra, du har väl ändå kommit ifrån giftastankarna, eller hur?» — »Ja, inte för att jag tror »bönan» har något med den saken att skaffa, om jag gifter mig eller ej, men så mossbevuxen är jag väl inte ändå, att jag anses för gammal att tänka på sådana saker». Då han yttrade de sista orden faste han blicken på mig, liksom önskade han höra, hvad jag hade för åsikter och jag sade då att han visst inte var för gammal, men att han tycktes hafva öfverlagdt med sig själf alltför länge innan han kommit till något afgörande resultat.

»Mor» satte sig ånyo vid taffeln. Den gång spelade hon en gammalpolska, och vi följde musikens toner i mjuka, graciösa rörelser.

Ionan de sista glöden i bräsen förkolnat, slogo vi oss ned kring spisen. »Far» tände sin långa sjöskumspipa, och med »tor andakt åhörde vi hans skräckinjagande »spökhistorier, ackompanjerade af kaffekitteln, som puttrande »sod bland glödena på sin lilla trefot. Till sist läste »far» den vackra dikten »Tomten», af Rydberg. Därefter gingo vi till hvila, efter att först kommit öfverens om att följande morgon fara till julottan. Jag hade svårt för att somna den kvällen. Den ena tanken jagade den andra. Månljuset silade in genom gardinspringan. Jag mindes den vackra dikten, som jag nyss hört läsas därnere, och jag började läsa den i mina tankar:

»Midvinternattens köld är hård,
Sjarnorna gnistra och glimma,
Alla sova i enslig gård,
Djupt under midnattstimma;
Minen vandrar sin tysta ban,
Snön lyser hvit på fur och gran,
Snön lyser hvit på taken
Endast tomten är vaken...»

* * *

Jag vaknade vid ljudet af att någon öppnade dörren till vårt rum, och när jag såg närmare efter, möttes mina blickar af ett par blåa ögon, som tittade ut genom ett bockhufvud. Det var Margretas broder, som klädt ut sig till julbock, för att skrämma mig, men jag bevarade mitt lugn och jagade odjuret på flykten genom att skattande bombardera det med min hufvudkudde. — Efteråt inkom Brita, husan, klädd som Lucia, för att bjuda oss kaffe på sängen. Hon sade att »stintorna måste ha nåt å mor'na sej me', så de' int' skulle somna i otta'».

Vi klädde oss med hast, och snart voro vi instufvade i slädarna, bland filtar och

varma skinnfällar. Alla skulle vi fara till julottan; äfven drängar och pigor fingo följa med, någon måste dock stanna hemma för att se till ljusen, hvilka enligt gammal sed stodo tända i alla fönster, och det lofvade Brita göra.

Hej, nu sattes slädarne i gång. Nero sprang före och skällde. Hans långa öron flaxade som vingar då han satte af i den vildaste jakt. Då och då gnodde han tillbaka, liksom ville han öfvertyga sig om att vi inte lurade honom och körde en annan väg, och sedan bar det af i en om möjligt ännu vildare galopp. Det var vackert att se de välskötta hästarna, som drogo alla dessa slädar, i hvilka hvar och en af de åkande lyste vägen med en brinnande fackla. Snart blandade sig bjällerklängen från våra hästar med kyrkklockorna och vi kunde se den upplysta kyrkan framskymta mellan trädstammarna.

Sedan julsalmen sjungits, höll prosten en vacker predikan, och när så ytterligare några sånger förtonat, gjorde vi oss i ordning för hemfärden. Det hade nu börjat dagas. Den uppgående solen kastade sina första strålar på de snöprydda granarna, hvilka därvid gnistrade, liksom öfversållade af oräkeliga diamanter. Under muntert samspråk foro vi vägen framåt. Margreta och jag suto i samma släde. Hennes bror skjutsade. Vi rådslago om huru vi lämpligast skulle kunna roa oss på förmiddagen och kommo till det resultat, att först göra en rond på egendomen och sedan fara ut på stålsko. Från min sida mottogs detta förslag med förtjusning, och sedan vi frukosterat, följdes vi åt till Lars ryktare för att hälsa på hans granna hästar i stallet. Nero ville också göra sällskap, och det var ju ingen som missunnade honom det. Han visste nog att vi hade fickorna fulla med socker till hästarna, och så nedriga kunde vi väl då inte vara mot honom, att inte han skulle få en bit också, om han »satt vackert». Hunden och jag blefvo snart goda vänner och Margretas bror gjorde en liten antydning om, att han fruktade för att Nero en vacker dag skulle blifva hans rival, på hvilket hans kloka syster svarade, att »tar Ejvor den ene, så får hon nog den andra på köpet.»

Vi gingo nu vidare. Ett litet stycke från stallet låg ladugården. Lisa höll just på att mjölka då vi kommo dit in. Hon bjöd mig dricka varm, nysilad mjölk ur en bleckbunke och denna lät hon sedan gå vidare till mina följeslagare. Lisa var »fabojänta», och hade mycket att berätta för oss om lifvet på fabovallarna. Det var roligt att höra på henne, och när vi så lämnade ladugården, joddlade hon en bit i sin ensamhet. I mitt tycke, en ganska vacker afskedshälsning.

Färden gick vidare. I mejeriet hvilade arbetet, ty all kärning och ystning hade naturligtvis undanstökats före julhelgen. Visthusbodar och källare besökte vi endast helt hastig, där fanns ingenting särskildt, som kunde fångla ögat. »Du skulle kommit hit för en vecka sedan, så hade du kunnat lära dig hur man brygger julöl, bakar bröd och stoppar korf. Det må du tro är roligt att se på, och ändå

roligare är det, då man själf får vara med», sade Margreta, »men det är ju inte värre, än att det kan återstå till nästa år». — »Du är lycklig, du, som äger ett sådant hem», var det enda jag kunde gifva till svar. Och min innersta tanke var en önskan, att det skulle bjudas mig tillfälle, att en gång riktigt få njuta af lifvet på landet...

Vi hade nu gått upp på vårt rum, för att göra oss i ordning till skridskoutfärden. — »Ejvor, kom nu, Herbert står därnere och väntar på oss.» — Jag slängde skridskorna på axeln och kastade en sista blick i spegeln, för att öfvertyga mig om sportdräkten satt som den borde.

En kvarts timmes promenad och vi voro framme vid bestämmelseorten. Vår artiga kavaljer spände på oss skridskorna och så bar det af med vindens hastighet öfver den frusna sjön. Margreta var sötare än vanligt i sin gråa vadmalsdräkt. Hon såg ut som hälsan själf, med sin klara hy, sina strålande ögon och det välformade ansiktet omslutet af små ljusa lockar, hvilka nyfiken tittade fram under hennes rödstickade toppmössa. Vi roade oss med att åka figurer, dansa och leka »ta fatt», och nu — såsom alltid då man har trefligt sällskap — hade tiden gått så hastigt att vi måste begifva oss hemåt igen.

Det skulle komma främmande till midnatten. Ett sorl af röster i stora hallen, blandadt med hästramp och bjällerklang utifrån, trängde då och då upp till vårt rum, där vi ännu voro sysselsatta med att ordna våra toiletter. En mörkröd ros på min klädning — och jag var redo att i Margretas sällskap gå ned och hälsa på gästerna. Alla hade anländt. Bland dem funnos flera vänninor till Margreta, och ungherrar jämnåriga med hennes bror.

Middagen var dukad i »hästskobord». Jag fördes till bordet af min aldrig tröttnande kavaljer, och när vi drucko den första skålen — julens skål — föreslog Margreta att Herbert och jag skulle lägga bort titlarne. Han var ju så sympatisk och tillika min bästa väninnas bror, hvarför jag gärna gick in på hennes förslag, och innan vi själfva visste af det, voro vi riktigt goda vänner. Efter middagen samlade sig de äldre i förmaket, och ungdomen regerade i salen. Vi dansade nästan hela kvällen, men gjorde emellanåt små pauser, då någon af gästerna underhöll oss med ett litet sång- eller musiknummer. Någon spelade upp en vals. Herbert kom och bjöd mig sin arm. »Hvem har gifvit dig den där rosen, Ejvor? — »Ja, säg det om du kan! Försök inte att gå några slingervägar, jag såg alltför tydligt att julbocken kastade den i min säng i morse, och jag tog hand om den, för att kunna pryda mig med den vid lämpligt tillfälle; som du kan förstå, satte jag värde på den vackra blomman». Herberts kinder öfvergöts af en varm rodnad. Vi hade tvärstannat. »Akta dig, Ejvor! Är du inte rädd för att stå under misteln, när du har mig så nära? frågade han. Jag ryckte till liksom jag blifvit väckt ur en dröm. Leende drog jag mig litet åt sidan; äfven Herbert log, men det var något i hans blick som kom mitt hjärta att klappa våldsamt.

Vi dansade ännu ett par hvarf tillsammans, och sedan gingo vi ut på glasverandan. Där var luften svalare. Vi slog oss ned på en soffa. Återigen såg jag detta snölandskap, samma stjärnströdda himmel, samma männken, och jag tänkte på den första kvällen, då jag satt vid hans sida i släden. Tänk, huru mycket hade inte hänt under dessa dagar?

— »Ejvor, hvad tänker du på? frågade Herbert med låg stämma. Jag kunde ej svara, men vände bort huvudet.

»Ejvor, hvad är det, har jag gjort dig ledsen?» Han lutade sig fram emot mig och — jag vet ej själf hur det gick till, men innan jag hann besinna hade han fattat mitt huvud mellan sina händer och kysst mig.

Nästan i samma ögonblick hördes Margretas röst alldeles bakom oss, undrande hvar vi höllo hus. Vi reste oss hastigt och jag gick fram till fönstret för att ej mina brännande kinder skulle förråda mig.

Många gånger sedan under kvällens lopp, då någon hänsyftade på misteln och de rättigheter den gaf, möttes Herberts och mina blickar, och mitt hjärta slog våldsamt därvid.

Några af sällskapet hade börjat leka pantlekar och vi öfriga sällade oss nu till dem. Snart öfvergick man till att berätta historier och en af gästerna omtalade en hel del norrländska bruk, såsom »dröm-gröt», »spå i vedträ», m. m. »Ska vi försöka med vedträ?» frågade en liten pig 16-årig tös. Utan ett ord vidare rusade vi alla upp och ut till vedboden i mörker och köld, nappade åt oss första bästa vedträ vi kunde få tag i och så in igen, hållande våra spåmän på ryggen. »Ett, tu, trel» kommenderade Margreta och hvar och en räckte fram vedträet till allmänt beskådande. Jag hade fått tag i en lång, smal sticka, som mycket väl kunde gälla som symbol för Herbert. Jag såg upp och mötte hans blick, men när jag såg huru hans blifvande fru tog sig ut, brast jag i gapskratt. Han hade ett knöligt, kort vedträ, som just var raka motsatsen till min figur. Margreta hade äfven fått syn på det kap hennes bror gjort, och instämde genast i min munterhet. »Jojo, kära bror», skämtade hon, »så går det när man väljer för länge bland klöfvern, då stannar man slutligen i starr'n. Du kommer naturligtvis som 50 å 60 års ungkarl att gifta dig med din gamla hushållerska, hvars fagra gestalt vi nu kunna tänka oss». Herbert rodnade som en ung flicka och slängde förargad sitt vedträ i den öppna spiseln. Det skämtades både med den ene och den andre, men som jag var främling, kunde jag ju ej förstå de små anspelningarne hvartill vedträden gäfvö anledning.

Blott alltför snart tog denna glada dag slut och när gästerna blifvit instufvade i pälisar och fallar och med fackelbloss och bjällerklang kört hemåt, tänkte jag på, att nästa släda som körde ut från gården förde äfven mig bort och vid denna tanke trängde tårarna upp i mina ögon. »Hur är det fatt, Ejvor?» frågade mor Sigrid oroligt. Jag torkade hastigt bort tårarne, log mot henne och i det jag fattade hennes hand och kysste den, svarade jag

dämpadt: »Nästa gång är det jag som reser — åh, jag har varit så lycklig här». Hon tog mig i famn och sade: »Men du kommer snart igen, inte sannt? Vi ha gjort upp att du skall vara här under hela din semester i sommar. Du skall få se, hur vackert här är då, och det blir så roligt för oss alla om du kommer, isynnerhet för Margreta». »Ja, söta rara Ejvor, lofva att du kommer», bad Margreta så smekamt som en liten kissunge. Ack, hon behöfde minsann ej be förgäfves. Jag lofvade glädjestrålade, och — var det manne inbillning att jag tyckte Herbert såg så glad ut. Han gick hastigt fram till kronan och sträckte ut handen efter misteln. »Skall den stanna här, Ejvor, tills du kommer igen?» frågade han, och jag trodde mig förstå den mening, som låg under hans fråga. »Du kan ju dela den, så att jag får en liten kvist med mig som minne. Annars tror jag kanske, att denna tid endast varit en dröm.»

Ja, som en dröm, så hastigt hade dessa dagar flugit hän, och så ljufva hade de varit, i synnerhet den sista. Sedan Margreta somnat, låg jag ännu länge vaken och återkallade i mitt minne allt som hänt. Alltsammans hade gått så snabbt att jag nästan blef skrämde därpå. Var det väl möjligt, att jag på denna korta tid så fast mitt hjärta vid Herbert att det alltid skulle tillhöra honom? Och han — hade jag äfven vunnit hans kärlek eller — — nej, den tanken att han endast roat sig med mig, ville jag ej hysa en sekund ens. Men huruvida hans känsla för mig var något mera än ett öfvergående tycke, ja, det skulle framtiden utvisa. Måhända var den skilsmässa som nu förestod en nyttig provfotid för oss båda, och hur står det i visan: »Intet är som väntans tider».

Tidigt följande morgon reste jag. Herbert skjutsade till stationen, men Margreta ville ovillkorligen följa med och sålunda finga vi intet tillfälle att vara ensamma, som jag hade hoppats. Och nu är jag åter i Stockholm, arbetar på kontoret hela dagarna, medan tankarna flyga långt, långt bort ibland, till djupa skogar och glittrande snö, till julus och ett par strålande blå ögon och fastän det är högst opassande på ett kontor, gnolar jag ibland:

»Jag kunde se in i ditt ögonpar och glömma bort allt hvad som är och som var, och slå mina armar så fast om din hals, du vet inte du, det vet ingen alls, hur jag utaf hjärtat dig älskar!»

Och hemma på mitt skrifbord står en liten mistelkvist, — ack, visste jag bara om den är ett framtidshopp eller endast — ett minne.

Thora.

Ur verkligheten, *Stockholmsbild*, för »Tjänarinnebladet», af *Wallborg Ulrich*. På grund af bristande utrymme i detta n:r, inflyter fortsättningen på denna berättelse i n:r 1, 1908.

Kritiken mot Stockholms Tjänarinneförening.

Under höstens lopp har Göteborgs tjänarinneförening vid tvänne offentligt anordnade möten agiterat för tillslutning till sin förening. Vid dessa möten ha som talare varit engagerade hr Leon Lindfors och någon kvinnlig partivän från Stockholm, hvilken, är mig ännu obekant och hör för öfrigt inte hit. Att Göteborgs tjänarinneförening utvecklar agitation bland sina kamrater hedrar den och att den har frihet att välja föredragshållare efter egen smak, är helt naturligt. En sak, som däremot förefaller mig vara något oresonlig, är att man vid ett af dessa möten sökt framställa Stockholms tjänarinneförening som värdelös eller »snedvriden». För närvarande kan jag icke dela den mening och vill därför be hr Lindfors påminna sig Stockholmsföreningens tillkomst, som han nog känner till. När tjänarinnefrågan på hösten 1903 var föremål för så lidelsefull diskussion, uttalade sig de borgerliga tidningarna, alla utan undantag, i alldeles samma försmädliga ordalag som en stor del af Göteborgstidningarna senare gjort ifråga om Göteborgsföreningens agitationsmöten, och om det inte toge så stort utrymme, skulle jag kunna citera massor af uttalanden sedan den tiden, men de skola inte glömmas vid tillfällen då de kunna vara till nytta.

Vid ett af dessa agitationsmöten för tjänarinnor, tillsattes som bekant, en kommitté, bestående af representanter från både tjänare och husmödrar, med uppdrag att lägga grundvalen för en blifvande förenings verksamhet. Och härför vidtog ett omsorgsfullt och vidtomfattande arbete med frågecirklar o. d. När man så efter strider och besvär hade fått fram ett program, som borde kunnat antagas af alla, såväl tjänare som husmödrar, bildades föreningen och något öfver 50 tjänarinnor anmälde sitt inträde i densamma. Till grund för utarbetandet af såväl stadgarne som kontraktblanketterna låg det program och de stadgar och blanketter, som med framgång användts af Köpenhamns tjänarinneförening sedan den bildades. Vi vilja, såges det i programmet, arbeta för tjänarens såväl fackliga som allmänmänskliga upplysning och utbildning genom kurser, föredrag, samkväm o. d. och hoppas också få till stånd en egen platsanskaffning, en egen tidning och en egen fackskola. I stadgarne framhålls betydelsen af ordnade arbetsaftal med möjligt bestämda fritider.

Att här ligger de närmaste medlen för tjänarinnekårens höjande, därom kan väl icke råda mer än en mening. Inte har man väl heller rätt att klandra föreningens arbete på förverkligandet af dessa punkter. Det har gått jämt och säkert framåt från den första fasta platsen för föreningsmötenas afhållande till den egna lokalen med expedition, platsanskaffningsbyrå och redaktion för tidningen »Tjänarinnebladet» och i höst har man lagt grundplåten till en blifvande fackskola. I stället för att vara förfelad, ser det ut som om den föreningen arbetade allvarligt och med full

förståelse för sin uppgift. Men, säger man, ni ha husmödrar med såsom medlemmar af föreningen! Ja, visserligen, men den som, hr Lindfors, har en smula kännedom om den upprörda stämning som var rådande bland Stockholms husmödrar vid tiden för Tjänarinneföreningens bildande, den må inte förvånas öfver att Tjänarinneföreningen af klokhetskäl antog denna organisationsform. De passiva medlemmarna ha icke tillträdde till de föreningsmöten där beslut fattas och de detta slags medlemmar, som Stockholmsföreningen hittills haft, har icke varit den till någon skada, snarare tvärtom.

För en person med moderna organisationsbegrepp, kan väl denna form för organisation anses något föråldrad och påminna om patriarkalism, men, ärade hr Lindfors och öfriga kritici, ännu så länge ha vi endast lösa föreningar på detta organisationsområde och hinna vi bara så långt att tjänarinnornas organisationer få fast fot här i landet och en förbundsform, så kunna de väl alltid bli ense om de passiva medlemmarna.

M. O.

Tjänarinneföreningens höstmarknad.

Den 26 och 27 hade Tjänarinneföreningen sin basar, med syfte att bilda en grundfond till den fackskola för tjänarinnor, som från första början af dess tillvaro varit Tjänarinneföreningens plan att en gång sätta i verket.

Basaren bjöd på många både nyttiga och vackra saker och då den annonserade sig som »höstmarknad», hade rummen dekorerats med sådant som hösten bjuder på. Stora kvistar af nyponbuskar och berberis med sina röda bär samt höstlöf pryddes väggarna och ett synnerligen vackert fruktstånd upptog ena kortväggen.

Vid tombolan, som man icke förrän i sista stunden fick Öfverståthållareämbetets tillstånd att öppna, var fullt af besökande som frestade den osäkra lyckan, och många voro nog de som blefvo besvikna i hoppet om att vinna någon af de värdefulla vinsterna. En hel promenadkostym ståtade bland de andra vinsterna och stor undran rådde hvem som skulle lyckas vinna den, men båda dagarna gingo och just detta nummer kom icke ut. Litet hvar började finna detta nästan retsamt. Så, just som basaren skulle stängas, kom en ung herre in och tog en lott och till allas förvåning och jubel drog han nr 500, kostymens nummer. Den unge herrn såg helt förlagen ut, inte kunde han bära hem en hel damkostym, och så lämnade han sin vinst till flickorna vid tombolan att kristligen dela som de själfva önskade sig emellan.

I det inre rummet fanns smörgåsar, tårter och annat af flickorna själfva hembakadt bröd, the och kaffe, som af alla prisades såsom utomordentligt godt, hvilket undertecknad också kan intyga att det var.

Att allas vår Pelle och Mats höllo publiken vid godt humör, behöfver knappast nämnas. De spelade också flera gånger

den lilla nätta pjesen »På Ekoberget». Utrymmet var litet och bakom kulisserna var det trångt, men små missöden i följd där-af väckte endast munterhet, och scenen var en så äkta skogsinteriör, att den väckte allmän beundran. Stora granar och enar utgjorde fonden och framför dessa såg man en mossig klipphäll. Det var en hel matta af mossor, som af föreningens energiska ordförande hade lossats från en berghäll i skärgården, rullats ihop och släpats med allt det öfriga, som hon därute skaffat hem för att pryda lokalen med. Det riktigt luktade skog därinne och de spelande gjorde sin sak lika bra, som vi förr sett dem i den lilla näpna pjesen. Andra dagen uppträdde de på annat ställe men då roade Lydia Flod med sina visor och berättelser.

Den synnerligen trefiga och småkvicka »Tidnings-Kalle» bidrog till munterheten och bör icke få förbigås med tystnad och ej heller den granna zigenerskan, som erbjöd sig att spå. Om hon uppenbarade några hjärtans hemligheter kan jag icke säga, det hann jag aldrig taga reda på.

Höstmarknaden var rätt bra besökt, en stund på söndagsafton blef det till och med så stor trängsel att många vände om. Bättre hade ju varit om besöken blifvit jämnare fördelade, då alla kunnat komma in, men sådant får man ju aldrig beräkna. Nog tycker man också att husmödrarna kunde intresserat sig mera för basaren. Det borde ju ligga afven i deras intresse att hjälpa till med bildandet af en fond, som blefve till deras nytta lika mycket som till tjänarinnornas. De klaga ju ständigt öfver okunniga och dumma tjänstflickor och borde därför kunna intressera sig för en fackskola, som är ämnad att afhjälpa denna brist. De lyste dock, så när som på några få undantag, med sin frånvaro.

Det gäller för föreningen att icke låta modet falla eller att slötna, utan hoppas på den tid då både slöta husmödrar och tjänarinnor skola vakna upp och förstå sitt eget bästa. Men nog ser det ut som om det vore långt till denna tid!

E. L.

Litteratur.

Arbetsarekvinnorna och socialismen heter en broschyr, utgifven af Socialdemokratiska kvinnokonferensens arbetsutskott på Soc.-dem. arbetarpartiets förlag och skriven af en af vårt partis mest framstående skribenter, redaktör Fredrik Ström. Författaren gifver oss, så långt det är möjligt, i en liten broschyr historiska upplysningar om kvinnans bundenhet, både ekonomiskt och andligt, från äldsta tider ända in i närvarande tid. Dagen i oktober 1789, då nöden, eländet och förtrycket gjorde Paris' proletärkvinnor till ett i beslutsamhet och harm mot utsugare och brödfördyrare och dref många tusenden af dem att med sina barn på armarne tåga till »Versailles» och utkräva rätten att lefva, rätten att få bröd, är endast ett »stjärnskott» i kvinnans historiska natt, säger författaren. Det var den gemensamma nöden som den gången gjorde

kvinnorna till hjältar. Sedan dess ha förhållandena ändrats. Maskinen, som gjort så stora revolter på alla områden, har med sin arbetslättande inverkan gjort att kvinnorna kunna mata dem lika väl som männen och eftersom den kvinnliga arbetskraften sålde sig billigare än den manliga, valde fabrikanterna den förra för att erhålla så mycket större profit på arbetet. Om inte männen skulle tvingas till arbetslöshet sågo de sig nödsakade att arbeta för samma betalning som kvinnorna. I stället för att vara en välsignelse, förde maskinen i öfvergångsåren med sig mycket elände. Kvinnorna tvingades in i industrien, emedan det arbete de förut sysselsatt sig med i hemmet, utfördes lika godt och till billigare pris än kvinnan i hemmet kunde tillverka det för och hennes arbete på fabriken betalades också något bättre än i hemmet, men dock betydligt mindre än mannens. Vid hvarje nytt framsteg i maskintekniken drefvos männen i arbetslöshet och kvinnorna i arbete. Under sådana förhållanden urständattes mannen att underhålla familjen. Först genom organisationen blef det möjligt att till en del inverka reglerande på dessa osunda förhållanden. Det var icke lättsinne eller olust för husligt arbete som drefvo kvinnorna bort från hemmen och till arbetsmarknaden, utan det var nöden och längtan efter frihet. Men eftersom kvinnoarbetet icke kan afskaffas, måste män och kvinnor arbeta för gemensamma intressen. Kvinnan såväl som mannen måste organisera sig både fackligt och politiskt. Kvinnorna måste lära sig förstå att lagstiftningsarbetet äfven rör dem som människor och medborgarinnor, såsom arbeterskor, såsom hustrur och mödrar. Och om kvinnan ger sig tid och ser efter hvilket af de många politiska partierna som odelat arbetar för allas likställighet, så finner hon att det är socialismen, ty den vill göra henne till medborgarinna i samhället och ställa henne jämbördig med mannen. Kvinnan skall vara med i lagstiftningsarbetet, ty det är hon som får fostra upp det kommande släktet och arbetarekvinnan skulle vara med därom framför någon annan, ty det är hon som får bära de största bekymren och vara offer för det mesta samhällseländet. Det är därför nödvändigt att arbetarkvinnan inser sina skyldigheter mot sig själf, samhället och eftervärlden. Hon skall lära sig förstå männens kamp, sätta sig in i vår tids brännande frågor och skola sig för deltagandet i proletariats gemensamma arbete, ty »kvinnor, I ägan i bröstet en hjärtanas makt, ej är andra förlänt», därför »kvinnor, sluten er samman att grunda en ljusets och framtidens makt», ty »kvinnor, i vaggorna gunga den sådd, som gör framtiden klen eller stor.»

Det är att hoppas att denna entusiastiska, lättlästa och agigatoriska lilla bok skall läsas af alla landets arbetarkvinnor. Den erhålles för en tioöring. Det är verkligen glädjande att på detta område, som förut varit så fattigt på litteratur, nu skyntar en ljusning till det bättre.

Q.

* * *

I Skärselden, af Kristina Nilsson (Albert Bonniers förlag) pris 2 kr.

I Skärselden är ett nytt arbete af den skånska författarinnan. Det är en fortsättning på hennes förut utgifna bok »Två Kvinnor». Den är ledigt och lätt skriven på skänkt bygdemål. I denna bok erkänner författarinnan sin ståndpunkt till arbetarefrågan, i synnerhet landsbygdens tjänande klass. Hon skildrar hur »pigorna» på landet har det, hur de få nöja sig med ett eländigt hål till rum att krypa i, hur maten för det mesta består af sill, potatis och separerad mjölk och nöjet det är att gå i kyrkan; men, säger författarinnan »inte vill husbönder räkna sina pigor och drängar i syskonskaran och vårda sig om deras kroppar såsom de göra om deras själar». Och sedan när nyre tidens kultur kommit till bygden i form af en socialdemokratisk ungdomsklubb som uppväcker den sofvande ungdomen, då himla sig husbönder öfver tjänarne som hafva det så bra, som slippa att hafva bry och bekymmer för något, utan bara äro lata och inte vilja arbeta.

Boken är en skatt och bör läsas af alla och i synnerhet af den klass från hvilken författarinnan själf utgått. Den är fullt öfverensstämmande med verkliga förhållandet.

H. G.

Tjänsteförhållanden i Amerika.

Öfver detta ämne höll en doktor Elsa Conrad från Amerika föredrag i Berlin fredagen den 15 nov. 1907. Mötet var anordnat af borgerliga kvinnor och en mängd tjänsteflickor voro närvarande, som med stort intresse åhörde dr. Conrads föredrag. Hon hälsade den unga tyska tjänarinnerörelsen som en glädjande företeelse och påvisade huru som en stor del af hushållsarbetet öfvertagits af industrin och därmed hade tjänarnes ställning betydligt förändrats. Genom en rad uppfinningar på det husliga arbetsområdet hade ett stort antal tjänare gjorts öfverflödiga och i stället måst gå öfver i industrien. Äfven bland tjänarne börjar nu klassmedvetandet att vakna och den nya tjänarinnerörelsen gifver vid handen att det förut mera personliga förhållandet mellan tjänare och husbönder kommer att aflösas af rent fackliga aftal. Detta är förhållandet i mycket stor utsträckning i Amerika. Tal. skildrade sina egna erfarenheter i tjänare-spörsmålet från No damerika. Under nybyggesperioden såldes tjänare från England till Amerika på bestämda tider och måste antaga platser på 5 och 7 år. Öfva behandlades de mycket sämre än neqrerna. Under år 1666 såldes från England 10 000 tjänare till Amerika och först i slutet af 1700-talet stiftades lagar till skydd för tjänarne. I dessa lagar inrymdes sådana bestämmelser som om en tjänare fick en tand inslagen eller ett öga skadat af sin ausbonde, ägde han rätt att lämna platsen; men rymmande ur platserna straffades i regel hårdt.

Under den andra perioden, som började med oafhängighetskriget 1776 och pågick

till den stora invandringen 1850, började en bättre tid för tjänstefolket. De hvita tjänarne blefvo fria och ansågos som medlemmar af familjen och behandlades som sådana.

Den tredje perioden däremot kom med helt andra förhållanden. Hungersnöden i Irland 1846 dref icke mindre än 100,000 personer till Förenta Staterna. 1848 foro stora massor från Tyskland till Amerika, och bland de invandrande funnos ett stort antal kvinnor. De flesta af dem togo platser som tjänsteflickor. Dessa främlingar behandlades af amerikanarne med största ringaktning och ansågos af infödingarne som barbarer. Ingen amerikansk flicka ville mer antaga plats som tjänarinna, därtill hade man ju främlingarna, som mycket villigt antogo sådana platser.

Men obenägenheten mot att taga plats som tjänare, ha också invandrarne erhållit i Amerika. Alla infödda amerikanares demokratiska sinnelag smittade också främlingarne och för närvarande äro icke ens hälften af alla lediga platser besatta trots det, att det betalas mycket höga löner. Ofta hör man talas om att kineser användas som tjänstefolk, men det är icke fallet. I oststaterna är det vanligt att man anställer ett gift par och dessa få utföra alla göromålen inom hemmet. Det är också vanligt att man anställer mödrar med ett barn, som tjänarinnor. Fattiga studentskor utföra 4 å 5 timmar dagligen husligt arbete, för att därigenom skaffa sig penningar till studier. Den lägsta lön, som någon tjänsteflicka erhåller i Amerika är 3 å 4 dollar i veckan och det är ganska vanligt, att de betalas med 6 å 8 dollar i veckan. Kokerskor erhålla 12 och i många fall ända upp till 15 dollar i veckan, (en dollar är 3,70 i svenskt myn). Tjänarne ha hvar och en sitt rum, där de kunna mottaga gäster, de äta af samma mat som tjänstegifvaren och ha samma rätt som denne till alla för handen varande bekvämligheter i våningen. Vid måltiderna tilldelas de icke de sämsta smulorna, utan de äga rätt att taga för sig af hvad de vilja. Portnyckel erhålla tjänarinnorna öfver allt. Tjänarne äro där fria människor, någon uppsägning förekommer icke och husbönderna hafva icke några skyldigheter mot sina tjänare, inte ens vid sjukdomstillfälle äro de förpliktigade att sörja för tjänarinnorna. En mörk punkt i tjänarnes ställning är platsanskaffningshyrarna. Många oerfarna, främmande flickor som komma till Amerika, narras in i bordeller och annat elände.

På grund af att det blifvit allt mer svårt att erhålla tjänstfolk, har man i de Förenta Staterna måst inrätta familjelifvet därefter. Man lever till stor del i stora familjehotell, man reser utrikes och saknar absolut nem efter våra begrepp.

Talarinnan uppmanade de närvarande husmödrarne att tillmötesgå tjänarnes kraf. Man skulle hafva mera aktning för sin tjänarinna och tilltala henne med fröken. Hon slutade sitt föredrag med den önskan att de tyska husmödrarnes sociala vetande måtte vakna och att de måtte jämna klasskillnaden.

Under den därpå följande diskussionen erkände en dam att tiden nu var annor-

lunda än forr, man kunde inte förtänka tjänarinnorna för att de ville frigöra sig från tjänstehjonstadgan eller för att de ville organisera sig. En liberal herre talade för att en petition för tjänstehjonstadgans afskaffande sändes till landtdagen. En professor menade, att det inte alltid kommer an på lagarne om husbönder och tjänare trifvas samman, utan fastmer på det rätta sinnet från husbondernas sida. Ganska betecknande för tykt »sinnet» mot tjänare är hvad en tjänarinna vid motet anförde om en af sina medsysstrar, som till kvällsmat erhöi ett stycke apptlig korf medan det för herrskapets hundo tillagades en kotlett. Tjänarinnan visade gärna byta med hunden, men denna önskan tillbakavisades af den »nädiga frun» på det bestämde. Under djup tystnad åhörde damerna denna lilla, i all naturlighet berättade saga ur verkligheten.

(Ur »Vorwärts».)

Öfversatt af M. O.

Köpenhamnska tjänstflickor.

En tjänarinnas kraf.

På grund af den tjänarinnebrist som finnes i Köpenhamn, och åtskilliga udningskrönikorers sätt att skämta med tjänarinnasaken har Marie Christensen, den energiska stiftarinnan och ledarinnan af Köpenhamns Tjänarinneforening, tagit till orda i en liten arukel, som kanske äfven kan intressera svenska läsare, då ju förhållandena synas bli desamma hos oss.

Tjänarinnasaken är verkligen icke att skämta med, säger författarinnan, som gärna åtager sig en del af skulden för det prat, som rör sig om tjänstflickorna. Mitt arbete, fortsätter hon, har väl till någon del bidragit till, att många tjänstflickor fått upp ögonen för det missbruk, som deras krafter äro föremål för, och därför försöka protestera däremot eller också vända det hela ryggen.

Eosamt detta utalande: Det tjänar ingenting till att man ökar lönen, utstyr deras rum med mattor, tapet och chaslong, de forsvinna ju likväl — visar ju, hogalet man ser på tjänarinnan. Man förmenar, att det är något särskildt extra man ger henne, genom att göra hennes rum tilldragande. Man glommer, att rummet är en del af lönen för hennes arbete och att hon har kraf på ett rum, som verkligen kan kallas ett rum. Skall man där endast finna en säng, en stol och ett bord, ja, då tror jag, att vi för närvarande äro närmare fängelsecellen än ett rum.

Och tjänarinnans frihet — ja, den existerar endast i få fall. Så länge husmodrarna äro så litet vuxna sin uppgift, att de icke kunna planlagga arbetet i hemmet, så att flickan under dagens lopp kan få 1—1½ timmes rast, så att hon hvarje dag kan komma ut i frisk luft, eller de om söndagen själfva kunna deltaga i hushället, så att tjänarinnan också kan urskilja söndagen från arbetsdagen, så länge kommer man att leta efter tjänstflickor.

Vid en omröstning i Köpenhamns tjänarinneforening visade det sig, att flera medlemmar forso sig sin frihet hvarannan söndag från kl. 5 på eftermiddagen. Kan detta hända foreningsmedlemmar, är man säker på, att det ofta hände dem som stå utom den.

Gif tjänstflickan en bestämd arbetstid, bestämd frihet, ett nätt möbleradt rum och en lön, som hon kan klada sig andigt på och äfven få något öfver, så kan ni också ha kraf på en tjänarinna, som är värdt priset. Men ger ni icke detta, måste ni finna er i att få en dåligare vara. Blir platsen vard att ha, skall den nog bli eftersökt.

Det är alltid kapplöpning om en god plats. Det bästa beviset för, att platsen för tjänstflickan icke är så god som den borde vara, är, att det icke är någon kapplöpning efter den.

Husmodrarna äro ju nu ganska flitiga att besöka hushållskurser, men de leka för mycket härmed. De skulle taga saken lika allvarligt som den i själva verket är, så skulle de stanna något mer i sitt eget hem, än de nu äro, och de skulle komma att förstå att värdera såväl själva arbetet som den, hvilken utför det.

(Hemmet.)

Hemarbetsutställningen i Stockholm.

Då det gällt att organisera de industriarbetande kvinnorna har det ibland varit forenadt med ganska stora svårigheter och en af dessa svårigheter och säkerligen den aldri största, har varit att de kvinnor som äro sysselsatta med hemarbete för industriens rakning, varit mycket svåratkomliga i fråga om organisation. Att den valuta de fått för detta arbete varit nedpressadt till långt under de rimliga gränser är för lite hvar bekant fast enigen varit häpnadsväckande då det gällt att blunda för missförhållandet. Få ha också de varit som uppjudit all sin energi för att få arbetets kvinnor organiserade för att därigenom tillförsäkra dem en rimlig betalning för deras arbete, antingen det utförts i fabriken eller för fabriken i hemmen. Det af Centralstyrelsen för Sociala arbetes styrelse, tagna initiativet till undersökning af svenska hemarbetsförhållanden, mottogs visst med föga intresse af alla folkklasser men i dag, när vi se resultatet af »Hemarbetskommitténs» verksamhet, påstår man icke för mycket när man säger, att den är tack värd och särskildt från de kvinnor, som äro offer för ett så hånslöst utsvettningssystem, som denna utställning i all sin enkelhet dock så skriande bjärt visar.

I utställningsrummet var, vid mitt besök, inträdesavgiften nedsatt från 45 till 10 ore förmodligen med tanke på arbetarne, hvilka man ville visa huru dåligt deras yrstrars arbete betalas. För att kunna göra detta så fullständigt som möjligt har kommittén utarbetadt tvänne kataloger, en större och utförligare, som saljes för 1: 50 och en mindre detaljerad för 50 ore. Dess-

utom äro anställda damer, hvars uppgifter äro att för besökarna framhålla det för hvarje utställningsföremål mest i, i-ka. Den tru, som gjorde rondan med de då för tillfället besökande var mycket mån om att låta utställningsföremålen komma till sin rätt.

De utställda plaggen visa nästan utan undantag att det icke är för några lyxandamål, som våra hemarbetare äro sysselsatta. Det tycks inte vara hos oss som på många ställen i utlandet att de fattiga tillverka fina spets-schalar och broderier, dyrbara damastväfnader, i allmänhet sådana saker som endast de rikaste ha råd att köpa. Våra hemarbetare tillverka snarare sådana varor som forbrukas af den arbetande massan och det skulle alltså vara den jämte arbetsgifvarne som bar skulden till utsvettningssystemet bland bemalda yrkesgrupp. Publikens fordrar ju att varorna skola försäljas i snygga butiker och till billigt pris. När så kopman, fabrikanter och mellanhander fått sitt, så förvånar det icke att de, som bli de mest lidande äro de, som förtärdiga plaggen.

Kappor tillverkas i stor skala i hemmen och de betalas i bästa fall med, i Stockholm, kr. 2: 40 upp till 3: 50. Arbetstiden för dessa plagg utgör 20—22 timmar pr styck. I det forra fallet blir alltså timlön 12 ore och i det senare 16 ore och på denna fortjänst har arbeterskan att hålla tråd och diverse materiel med ca 70 ore för hvarje kappa. För en barnkappa betalas 2 kr. i arbetslön och det åtgår för att sy en sådan 21 ummar, betalningen för arbetet blir alltså i Stockholm för sådant arbete 9½ ore i timmen. Ungetar lika mycket betalas i Göteborg, Linköping och Karlskrona. Tabellen visar fall då timlönen kan gå upp till 26, 27 ja anda till 38 ore men i sådana fall finnas alltid en eller flera medhjelperskor, såsom en gammal mor, yngre syster eller halvtvuxna barn.

De sömmerskor, som i hemmen sy blusar, underkjolar och klädningar måste arbeta 16—17 ummar på dygnet och mängden under den brädsande säsongen äfven flere af nattummarne och dessutom söndagen, dels för att hinna med beställningarne och dels för att få en veckofortjänst, varierende mellan 4: 50 och 12 kr. pr vecka. Enkla blusar betalas pr styck från 10 upp till 75 ore och sömmerskan får sjalt bekosta den tråd som åtgår. Omkostnaden harför belöper sig till 18, ja anda upp till 60 ore pr dussin. En svart sidenunderkjol med speisar och en massa veck var utställd. Det hade åtgått 7 tim. för att sy den och sylonen med tråd var 75 ore, timlönen blir inte fullt 11 ore och kan sömmerskan som förtärdigat densamma och hvars specialitet är att sy underkjolar, med tråget 9½ tim. dagligt arbete forjåna en veckolön mellan 5—6 kr. En annan underkjolssömmerska får i arbetslön för ett dussin finellunderkjolar, som hon klipper och syr med tre rader band på kr. 2: 50 pr dussin. Hon arbetar dagligen 16—17 um. och hinner på denna tid, med hjälp af tre dottrar om 8—14 år, att forjåna 2: 50. Hon syr hela dagen och ger sig icke ut att hvila ens under måliderna utan åter under arbetet,

dessutom har hon 60 öre i utlägg för tråd d. v. s. hon har med barnens hjälp kr. 1:90 om hon syr ett dussin kjolar pr dag.

Linnesömmerskornas arbetstid är mycket lång och skall man försörja sig med sådant arbete måste man vara ytterst flitig och ha stor yrkesvana. Den kortaste arbetstid, som antecknats för förfärdigandet af en skjorta är 40 min. och den längsta 12 tim. För den förra sorten betalas 1:20 pr dussin och för den senare 20 kr. För att sy enkla kalsonger betalas hemarbeterskorna med 6 1/2 öre par, damlinnen betalas med 12 1/2 öre, natttröjor och kamkoftor med 25 öre för barnklädnad betalas 20 öre, mansarbetsblusar med 9 1/2 öre allt pr st. och har man som en del af utställarinnorna mellan 8 och 10 års arbetsvana kan man nå upp till en veckoförtjänst af 6—7 kr.

Lagerskrädderiarbete utföres äfven af kvinnor i hemmen och betalas för kontorsrockar 3:50—4:50 pr dussin. Fattigvården i Göteborg betalar 33 öre i arbetslön för en kavaj. För en vadderad ytterkavaj, som kostar 14 kr. betalas i arbetslön 2:25. Arbetarne beräkna att 20 proc. af arbetslönen åtgår till maskinslitning och så ha de dessutom utgifter för tråd och silke, kol till pressning, hemforsling af arbetet, lyse o. d. samt få verkställa ändringar utan betalning. Byxsömmerskor, som sy byxor af mollskinn, bomullstyg och enklare cheviot betalas med 2—4 kr. pr dussin. Den lägsta betalning utställningen härvid visade var 16 öre och den högsta 3:50 pr par.

Bland dem, som lämnat uppgifter till utställningen är en 34 års kvinna i Stockholm. Hon syr byxor till 1:10 par och använder härför 12 tim., förtjänar alltså 9 öre i tim. Hon arbetar 12 tim. om dagen och har en inkomst härför af 6 kr. i veckan. I Vingåker syr en 46 års kvinna gossbyxor till 2:50 dussinet. Med 12 timmars arbetsdag säger hon sig förtjäna 3:82 i veckan.

Flink måste man vara om man skall kunna förtjäna något på att sy eller laga säckar, ty för att sy en säck betalas 3 1/2 öre och för särskildt stora 7 öre och för lagning betalas 2 öre stycket. Skulle arbeterskan råka få fläckar på det sköna hemarbetet saknas det visst inte arbetsgiffvare, som fordra ersättning härför. Kan någon undra på det, när de betala så rikligt i arbetslön.

För täckstickning kan veckoförtjänsten med ytterst träget arbete gå upp till 4:50 pch 5 kronor. Täckstickning är ett mycket ansträngande yrke isynnerhet då det gäller finare täcken med täta mönster och kan blott med den trägnaste flit gifva så mycket betaldt att det nödortfigt föder sin utöfvarinna med bröd och kaffe.

För fransning af hvita sängtäcken betala fabrikanterna 5 öre stycket, och veckoförtjänsten härför blir 2 kr.

I Gällstad i Västergötland är en 65 års kvinna sysselsatt med att tillverka ulkar-dor. Hon arbetar 10 tim. dagligen och förtjänar härför i veckan 1:50. Daglönen blir 25 öre.

Att sy rosetter kan ju anses som ett lätt och snyggt arbete och det betalas i

proportion därtill. För klädsel af rosett-bågar betalas 5 öre dussinet och veckoförtjänsten är 2—3 kr.

Ett annat hemarbete, som utom det att det kräver dyrbara maskiner, betalas ytterst eländigt, är trikåstickning. En 28 års arbeterska i Stockholm, som arbetar 16 tim. dagligen, många gånger äfven om söndagen med att maska tröjor, har en timlön af 4 öre. Det åtgår 16 tim. för att göra i ordning ett dussin tröjor och därför erhåller hon 67 öre. Hennes veckoförtjänst är 4 kr. En 67 års arbeterska, äfven hon i Stockholm, arbetar med samma arbete 5 tim. dagligen, äfven på söndagen och betalas härför i veckan med 1:80. En 33 års kvinna i Uppsala maskar vantar, till ett dussin åtgår 12 tim. och det betalas med 35 öre, alltså knappt 3 öre i tim. Hon har genom arbetet ådragit sig en mycket svår ögonsjukdom men arbetar regelbundet hvarje dag mellan 9 och 5. För 8 timmars arbetsdag erhåller hon kr. 1:05 i veckan. En annan medelålders kvinna i samma stad utför monteringsarbete å sticksaker. Hon är epileptiker och på grund därav kan hon inte arbeta så fort. För att sy i ärmor, virka kring hals och ärmor och sy i snoder och tofsar å ett dussin tröjor betalas 55 öre. För utförande af detta arbete å ett dussin tröjor åtgår 22 tim., hvilket motsvarar en timlön af 2 1/2 öre. Med 9 tim. arbetsdag förtjänar hon 1:25 i veckan. En 13 års flicka, som går i skolan från 8 till 2 arbetar sedan i hemmet från 3 till 9 hvarje eftermiddag med att hopmaska koltar och virka kring dem. Härför förtjänar hon i genomsnitt 1 kr. i veckan. En fjorton års flicka (båda äro från Uppsala) är också sysselsatt med maskning och kringvirkning af tröjor. För 65 tim. arbete i veckan betalas hon 2 kr. Hembäringen af arbetet tar 3 tim. i veckan och får göras utan betalning. Arbetssrummet användes både till sofrum och kök och 9 personer bo i den lilla lägenheten af rum kök. I Kristianstad, Jönköping m. fl. platser äro förhållandena lika. En 40 års änka i Jönköping skall försörja sig och 4 barn med borstbindning. Hon arbetar utan rast 15 tim. om dygnet. På fyra timmar hinner hon binda ett dussin skurborstar och erhåller därför 34 öre.

Borås och trakten däromkring är ju känd som en stor industriort; det kan därför ha sitt intresse att framdraga ett exempel äfven därifrån. Här arbetas flitigt i stugorna både med väfstolar, symaskiner och stickmaskiner. För en 25 års tid sedan var väfstolen den dominerande, den har dock senare till stor del utträngts af stickmaskinen, på grund af att arbete med den senare ansågs vara mera lönande. Hur pass lönande det kan vara visas af följande: I en socken därnere bodde en änka med 5 barn, hvaraf vid mannens död det yngsta endast var några veckor. Församlingen gaf henne då en stickmaskin och genom att arbeta långt in på nätterna kunde hon förtjäna 5 kr. i veckan. Hon hade sin bostad långt inne i en skog och måste ta sig fram på obanade vägar till Borås för att aflämnat sitt arbete och hämta materiel. 5 kronor i veckan under

nuvarande uppskrufvade lefnadsförhållanden till mat, kläder, husrum, ved, tvätt, lyse, skolmateriel, medicin (det äldsta barnet, som är sexton år, är sjukt) m. m. åt sex personer det är rent af himmelskriande.

Ja, sådana sorgliga exempel skulle jag kunna berätta så många som där fanns föremål på utställningen, men det sagda får vara nog.

Alla dessa hemarbeterskor, som bedrifva sitt arbete delvis med maskiner få ju utom alla andra extra utgifter af sin svältlön äfven utbetala dessa. En symaskin på 100 kr. beräknas slitas ut på 6 eller 8 år och om de så, som i de flesta fall är förhållandet ta maskinerna på afbetalning måste de göra en månatlig afbetalning å den samma med 5 till 10 kr. och hvad detta tillsammans med de dryga hyrorna vill säga för de kvinnor, som äro hänvisade till själförsörjning på sitt enligt dessa siffror betalda arbete det är nog svårt för den oinvidde att begripa.

Det är en hemsk bild ur verkligheten denna utställning. Den täljer om en kamp för tillvaron, som är så hård att den inte kan med ord beskrivas, om mödrar hvars kärlek till sina barn är så stor att de till hvarje pris sälja sin arbetskraft för att få några smulor bröd åt dem och om en fräckhet å arbetsgifvarnes sida som ej kan straffas nog hårdt.

— Hvad säga hemarbeterskorna, när de komma hit och få se hur deras arbete värderas? frågade jag.

— Det är ytterst få af dem som komma hit. De få hålla på att sy, om de skola få bröd och största delen af dem skulle anse den tiden som skulle åtgå för att bese dessa saker, mycket onyttigt använd. En del af dem anse t. o. m. att det skulle vara synd mot deras snälla arbetsgiffvare om de skulle betala mera åt de fattiga hemarbeterskorna.

— Men de sömmerskor, som arbeta på fabrikanterna komma väl hit?

— Ja, de komma hit och konstatera, att det gifves ännu uslare fall än här äro företrädda.

— Det synes mig som om ni här skulle gifvas många tillfällen att utdela goda råd åt sömmerskor för afhjälpande af detta utsvettningssystem.

— Jag söker hänvisa dem till organisationerna och för öfrigt äro väl plaggen här det bästa revolutionsmaterial man kan tänka sig.

— Men hvad skall det tjäna till att göra dem missnöjda, det finns tillräckligt många af den sorten ändå. Låt dem vara nöjda som äro det! inföll en man, som såg ut att vara af medelklassen. Han hade vid flera tillfällen förut gifvit luft åt sina känslor öfver arbetsbetalningen med orden: Det är ju inte så litet! Det är ju bra! Det är ju alltid något!

— Hvad säga arbetsgifvarne när de se det här, frågade jag.

— De kunna inte säga att det är lögn att de betala så uselt, men de påstå att arbeterskorna kunna förtjäna mera bara de gitta arbeta.

Maria Qvist.

(Arbetare-Bladet.)

Stockholm, A.-B. Arbetarnes Tryckeri 1907.